Το '21 ως μεταφραστικό πρόβλημα

Κωστής Παπαγιώργης

Άρδην τ. 27 (2010)

Εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, οι γραμματικοί που πλαισίωναν τους οπλαρχηγούς κατά τη διάρκεια του Αγώνα δεν πολέμησαν. Ο Βλαχογιάννης σημειώνει με τη γνωστή του εμπάθεια ότι "από το πλήθος τ' αμέτρητο των καλαμαράδων που ακολουθούσαν τα στρατόπεδα, κανένας δεν ακούστηκε ποτέ να λάβη μέρος στον πόλεμο, να πληγωθή ή να σκοτωθή". Άρα οι Ιερολοχίτες ήταν το μόνο εγγράμματο ελληνικό σώμα που πολέμησε και θυσιάστηκε.

Άχρηστοι την ώρα της μάχης, ήταν πολύτιμοι στα πριν και στα μετά, διότι αποτελούσαν το δεξί (πολιτικό) χέρι του καπετάνιου ή, πιο σωστά, το επίσημο "στόμα" του σώματος προς τα άλλα σώματα και την Διοίκηση. … Εμπλεκόταν χαρακτηριστικά στα ίδια τα πολεμικά και πολιτικά γεγονότα γιατί αυτό –το φτερό βουτηγμένο στη μελάνη– τα μετέδιδε. … Νάνος την ώρα της μάχης, ο καλαμαράς κέρδιζε πρώτο μπόι στα πολιτικά ζητήματα. Εγγράμματος ων, συχνά πολυσπουδασμένος, είχε πολύ πιο συγκροτημένες ιδέες από τους ίδιους τους μαχητές. Δουλειά του δεν ήταν να συντάσσει παθητικά τα γαυγίσματα των οπλαρχηγών, αλλά να τα αναμορφώνει ριζικά και κυρίως να τα εμπλουτίζει με τις επείσαχτες και νεόκοπες ιδέες περί έθνους, ελληνισμού, αρχαιότητος, ελευθερίας, κράτους, δικαιωμάτων του ανθρώπου. Εκφέροντας τις καπετανέικες κουβέντες με άλλα λόγια δεν εξωράιζε απλώς την πρωτόγονη λαλιά, ουσιαστικά την αποκαθιστούσε με κριτήριο τις απώτερες βλέψεις του Αγώνα. Πιο ωμά: δίδασκε στους οπλαρχηγούς γιατί ακριβώς πολεμούν. Τους έλεγε ποιοι (πρέπει να) είναι…

Θέλουμε να πούμε ότι από πολύ νωρίς ο Αγώνας είχε χωριστεί σε μέσα και έξω. Υπήρχε η ένδοθεν Ελλάδα που πήρε (ή της φόρτωσαν) τα άρματα και η έξωθεν Ελλάδα που έφερε το βαρύ φορτίο του διαφωτισμού και κυρίως του "εξελληνισμού" της χώρας. … Το πνεύμα της ευρωπαϊκής εποχής έπρεπε πάση θυσία να μετακενωθεί, να μεταφυτευθεί, να μεταφραστεί στα καθ' ημάς. Μια κατασκευασμένη Ελλάδα στην περιφέρεια έπρεπε να εγκατασταθεί στην ήδη υπάρχουσα. Διαφωτισμός, ιακωβινισμός, καρμποναρία, ανάγκη πάσα να μεταγλωττιστούν σε έθνος, κράτος, θρησκευτική και πληθυσμιακή ομοιομορφία, σε σύνορα, τακτικό στρατό, σημαία, διοίκηση κ.λπ.

… Και το θαύμα εγένετο.